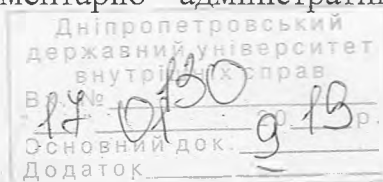

В І Д Г У К

офіційного опонента – кандидата юридичних наук Чудновського
Олександра Вікторовича на дисертацію Захарової Ольги Валеріївни
«Адміністративно-правова охорона суспільної моралі в Україні», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю
12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Попри наявність численних правових актів, спрямованих на зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя, усунення реальних та потенційних загроз національній безпеці у гуманітарній сфері через виключення проявів моральної та духовної деградації суспільства, запровадження різних експертно-оціночних механізмів у даній сфері ще не здатне саме по собі забезпечити необхідну державі та суспільству поведінку відповідних суб'єктів. Дедалі зростає кількість вчинюваних адміністративних деліктів, поглиблюються тенденції демонстративної зневаги до норм моралі та права. Разом з тим, адекватних механізмів адміністративно-правової охорони суспільної моралі в Україні дотепер не вироблено. Усе це переконує в необхідності запровадження адекватних заходів протидії таким негативним явищам. При цьому держава має володіти певним арсеналом примусових заходів, спрямованих, по-перше, на недопущення завдання шкоди охоронюваним інтересам суспільства, а, по-друге, на припинення порушень законодавства у сфері охорони суспільної моралі та притягнення винних у таких діях осіб до юридичної відповідальності.

Невідповідність чинного законодавства сучасним вимогам, недосконалість системи органів публічного адміністрування названою сферою, викликані в основному чинниками суб'єктивного характеру, а також широке коло інших супутніх проблем розвитку гуманітарної сфери країни вимагають проведення ретельного наукового аналізу. На жаль, попри всю нагальність цієї потреби, питання використання наявного інструментарію адміністративно-

правових засобів у забезпеченні дотримання моральних принципів в Україні тривалий час лишались поза увагою вітчизняних правників. Вони досить рідко висвітлюються в науковій літературі, і практично жодного разу не виступали самостійним предметом фундаментальних досліджень.

На цьому тлі з особливою чіткістю проявляється актуальність дисертації О.В. Захарової. Вона являє собою одне з перших на вітчизняних теренах дослідження, у якому комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правничої науки досліджено особливості адміністративно-правової охорони суспільної моралі в Україні. З цією метою в дисертації визначається коло чинників і передумов, якими зумовлюється необхідність правового забезпечення гуманітарної сфери країни, окреслюються перспективні шляхи імплементації до національного законодавства світових моральних принципів, пропонується комплекс нормотворчих, організаційних та інформаційних заходів, спрямованих на підвищення ефективності адміністративно-правової охорони суспільної моралі в Україні.

Робота відповідає паспорту спеціальності 12.00.07 в контексті розгляду методологічних та науково-теоретичних основ адміністративно-правової охорони суспільної моралі в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, обумовлений, передусім, раціональною та логічною узгодженою структурою дисертаційного дослідження. Його зміст складається зі вступу, 3 розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Змістовність та достовірність результатів роботи забезпечується посиленнями дисертанта на авторитетні джерела, відомі наукові дослідження, праці провідних науковців, широким застосуванням національної джерельної бази.

Автор послідовно, системно і конструктивно проаналізувала важливі теоретичні питання, що розкривають зміст теми дослідження, відзначила історичне і методологічне значення широкого спектру поглядів учених-правознавців щодо правового регулювання змісту та еволюції відносин в

сфері правового забезпечення охорони суспільної моралі в Україні в цілому, та нормування в цій сфері зокрема. З огляду на це, можна констатувати, що достовірність отриманих результатів і обґрунтованість сформульованих пропозицій обумовлюється вірно обраним методологічним підходом до проведення дослідження, об'ємним та всебічним використанням наукового матеріалу.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в межах єдиної комплексної монографічної роботи дисертантом на підставі теоретичної літератури, а також вітчизняного адміністративного законодавства здійснено дослідження змісту та сутності адміністративно-правової охорони суспільної моралі в Україні, виявлення проблем, що виникають при регулюванні відповідних суспільних відносин, формулювання теоретичних положень і пропозицій з урахуванням норм європейського та міжнародного права, спрямованих на вдосконалення їх нормативного регулювання та уніфікацію практики його застосування.

Зазначена робота є логічним продовженням цілого ряду досліджень в сфері адміністративно-правового забезпечення функціонування гуманітарної сфери в Україні, але при цьому присвячена розгляду раніше не досліджуваних питань, системному аналізу масиву адміністративного законодавства з метою поглиблення теоретичних знань та підходів у згаданій сфері, вирішує актуальне наукове завдання, займаючи самостійне місце серед наукових робіт з адміністративного права.

Дисертантом висловлено низку слушних рекомендацій, які відзначаються новизною щодо періодизації розвитку публічного адміністрування гуманітарною сферою країни, стану, тенденцій і перспектив наукових досліджень проблем ефективного функціонування цієї галузі.

Отже, з повним правом можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у самому підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому вирішенні наукового завдання. Дисертаційна робота має завершену форму, логічно послідовна, виконана творчо і грамотно. Це і

дозволило дослідити необхідні питання й сформулювати цінні для теорії та практики адміністративного права.

Окремо слід відмітити прискіпливий та виважений підхід дисертанта до вивчення теоретичних джерел, детальний аналіз кожного наукового поняття та терміну з огляду на різні позиції, формування власних висновків та позицій, що свідчить про комплексний науковий підхід до досліджуваних явищ.

Можна визнати позитивним те, що О.В. Захаровою прискіпливо досліджено різноманітні наукові та нормативні джерела із зазначеного питання. Вона переконливо демонструє аналітичний стиль мислення, здібність робити самостійні висновки, критично оцінювати досягнуте в науці, узагальнювати різні підходи до теоретично складних питань, що розглядаються в дисертації.

Будова дисертаційного дослідження дає підстави вважати, що Захарова О.В. сумлінно поставилася до дослідження обраної проблеми, виклавши матеріал за принципом: від загального до конкретного, від цілого до частини. Достовірність одержаних у дисертації висновків переконливо демонструється шляхом усебічного аналізу широкого спектру нормативних та доктринальних, вітчизняних та зарубіжних джерел, монографій та статей (271 найменування).

Мета і задачі роботи, сформульовані дисертантом, забезпечили розгляд й аналіз питань періодизацію розвитку правових основ охорони суспільної моралі в Україні, враховуючи особливості її здійснення не лише в Україні, а й за її межами. У цьому зв'язку були розроблені, обґрунтовані та апробовані практичні пропозиції і рекомендації щодо вдосконалення чинного «авіаційного» законодавства. Останні, окрім того, що поглиблюють теоретичні знання у галузі адміністративного права, ще й можуть бути використані під час кодифікації вказаного законодавства.

Методологічну основу дисертації становить сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання. Для вирішення

поставлених задач використано такі методи пізнання: метод сходження від абстрактного до конкретного, системно-структурний та формально-логічний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, історико-правовий, метод прогнозування тощо.

Не можна не погодитись із висновками дисертанта про доцільність визнання суспільної моралі в якості пріоритетного об'єкту адміністративно-правової охорони, а руйнування традиційної системи моральних цінностей суспільства безпосередньою загрозою національній безпеці української держави.

Заслуговують на підтримку висновки дисертанта щодо доцільності створення інформаційно-аналітичної системи моніторингу стану охорони суспільної моралі здатної забезпечити аналіз поточного стану дотримання в суспільстві морально-етичних норм, прогнозування його змін і надання можливості прийняття рішень щодо його регулювання для запобігання можливим негативним наслідкам.

Робота містить й інші позитивні висновки, відображені в дисертації та авторефераті, серед яких зокрема: удосконалено визначення поняття та теоретичні засади адміністративно-правової охорони суспільної моралі, а саме: принципи, мету та її завдання; удосконалено наукові підходи до визначення системи суб'єктів адміністративно-правової охорони суспільної моралі, які поділено на суб'єктів: загальної, міжгалузевої, галузевої, функціональної та самоврядної компетенції; дістало подальшого розвитку характеристика адміністративно-правових засобів охорони суспільної моралі, у зв'язку з чим наголошено на виключній їх значущості, адже вони виступають тим динамічним інструментарієм, який приводить в рух весь механізм охорони суспільної моралі, дозволяє як запобігти негативним проявам аморальної поведінки, так і покарати винних, створити умови (спрогнозувати) гуманітарного розвитку держави, формування здорового способу життя та дотримання норм етичної поведінки; тощо.

Про актуальність теми дослідження свідчить також її відповідність

пріоритетним напрямкам наукових досліджень відповідно до положень Плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 04 березня 2015 р. № 213-р., Пріоритетних напрямків розвитку правової науки на 2011-2015 рр., затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24.09.2010 № 14-10, та загальноуніверситетської наукової теми «Актуальні проблеми державотворення, правотворення та правозастосування» (державний реєстраційний номер 0112U003550), затвердженої 28.05.2012.

Є усі підстави вважати, що дисертаційна робота є одним з перших, досить успішних кроків, спрямованих на заповнення існуючих прогалин у національних наукових дослідженнях, присвячених актуальним проблемам адміністративно-правової охорони суспільної моралі.

Таким чином, винесені на захист положення та висновки є певним особистим внеском дисертанта у розвиток науки адміністративного права і становлять наукову новизну.

Однак, як і при дослідженні будь-якої достатньо складної і нової теоретичної проблеми, в зазначеній дисертації міститься чимало спірних, неузгоджених і не зовсім обґрунтованих положень, які можуть стати підґрунтям наукової дискусії і звісно, насамперед, напрямами подальшої розробки даної проблеми. В цілому, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, слід вказати і на певні його дискусійні моменти, зокрема:

1. Не викликає сумнівів те, що дослідження адміністративно-правової охорони суспільної моралі має комплексний і певним чином міждисциплінарний характер. Необхідність вирішення артикульованих автором завдань об'єктивно зумовлює необхідність використання широкого спектру спеціальної літератури. Водночас, на нашу думку, дисертація невиправдано перевантажена детальним розглядом низки суто теоретичних питань.

2. Слушним є бачення автора щодо необхідності удосконалення законодавства у сфері регулювання питань охорони суспільної моралі шляхом

прийняття: по-перше, нового Закону України «Про охорону суспільної моралі», по-друге, Концепції морально-етичного розвитку українського суспільства, по-третє, Державної цільової програми охорони суспільної моралі в Україні. Разом з тим, доцільно було б запропонувати власні варіанти проектів окреслених нормативно-правових актів, що позитивно вплинуло б на оцінку всієї роботи взагалі.

3. Враховуючи, що в багатьох країнах світу значна увага приділяється перевірці змісту інформаційної продукції, насамперед ролі в цьому процесі відповідних інституцій, дисертантом у підрозділі 3.1 (стор. 142-143) визначено три моделі спеціально створених органів контролю змісту інформаційної продукції на наявність в ній шкідливої масової інформації, а саме: громадська модель (характерна для Австрії, Греції, Іспанії, Кіпру, Португалії, Чилі, Польщі, Японії, Швейцарії, тощо), державна модель (характерна для Португалії, Італії, Молдови, Бразилії, Мексики, Естонії, Чехії, Франції, Румунії тощо) та змішана модель (діє в Білорусії, Великій Британії, ФРН, Австралії, США, Сінгапурі тощо). Проте, із тексту дисертації не зрозуміло, якій моделі автор надає перевагу та яка з них є найбільш прийнятною в Україні для досягнення бажаного результату.

4. Розкриваючи сутність та зміст публічного контролю за дотриманням правил суспільної моралі, автор цілком справедливо акцентує увагу, що роль контролю у забезпеченні дотримання законодавства про захист моральності, психічного здоров'я та психологічного стану споживачів продукції ЗМІ, Інтернету, видавничої діяльності, захист дітей від шкідливої інформації, більш детально проявляється через його функціональну складову. Відтак, визначаючи роль публічного контролю за дотриманням українським суспільством норм і правил морально-етичної поведінки, здобувачу, окрім визначення видів, напрямів та форм, необхідно було вказати у чому полягає мета та тезисно окреслити специфіку завдань відповідного контролю.

5. Підтримуючи позицію дисертанта щодо необхідності розширення можливостей громадських інституцій в механізмі адміністративно-правової

охорони суспільної моралі, водночас вважаємо за доцільне акцентувати увагу на недостатньому дослідженні автором відповідних суб'єктів самоврядної компетенції та їх правового статусу (наприклад, Всеукраїнської асоціації видавців та розповсюджувачів преси, Незалежної медійної ради, Української асоціації видавців періодичної преси, Асоціації «Телекомунікаційна палата України», Спілки рекламистів України, Інтернет-асоціації України, Всеукраїнської громадської організації «Рух матерів та дружин проти аморальності», різних творчих спілок тощо). Саме громадськість на сьогодні виступає важливим, незалежним та об'єктивним суб'єктом оцінки дотримання в суспільстві морально-етичних принципів та правил поведінки.

Втім, вказані зауваження підтверджують складність та багатоаспектність теми обраної для дисертаційного дослідження, є елементом наукової дискусії або мають рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, теоретичне і практичне значення отриманих в ній результатів та не знижують в цілому високий науковий рівень дисертації.

Наукове та практичне значення роботи полягає у тому, що сформульовані у дисертаційному дослідженні теоретичні положення, висновки та пропозиції орієнтовані на вирішення конкретних завдань, що ставляться практикою, а також потребами подальшого розвитку гуманітарної сфери держави. Крім того, результати дисертаційного дослідження можуть бути впровадженні як у нормотворчу діяльність, так і у навчальний процес.

Повнота викладення матеріалів в публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані у дисертації, відповідно до вимог до такого типу робіт, достатньо повно викладені в авторефераті та відображені в опублікованих працях дисертанта, дають можливість науковій спільноті оцінити здобутки дисертанта та сформувати уявлення про хід та розвиток наукової думки, їх оригінальність, новизну та індивідуальність.

Основний зміст автореферату точно відповідає змістові дисертації, дає повне та переконливе уявлення про наукову цінність і значущість дисертації та виконану роботу.

Дисертація *Захарової Ольги Валеріївни «Адміністративно-правова охорона суспільної моралі в Україні»* є самостійною, завершеною кваліфікаційною працею у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить науково обґрунтовані теоретичні результати, наукові положення із відповідним рівнем новизни і цінності для теорії адміністративного, а також для суміжних галузей права, практики застосування законодавства в цій сфері, характеризується єдністю змісту і свідчить про особистий внесок дисертанта в науку. Зазначена робота подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук та відповідає спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право, виконана згідно з вимогами МОН України, а її автор заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук.

Офіційний опонент:

**Директор Департаменту громадського
порядку і цивільного захисту
Дніпровської міської ради,
кандидат юридичних наук**

О.В. Чудновський